

DEMOKRASİNİN TABANA YAYILMASI, YÖNETİMDE ŞEFFAFLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK BAĞLAMINDA BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU

Arş. Gör. Özlem DEMİRKIRAN

Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
(ozlemdemirkiran@sdu.edu.tr)

Yrd. Doç. Dr. Hamza Bahadır ESER

Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
(bahadireser@sdu.edu.tr)

Yrd. Doç. Dr. Belma KEKLİK

Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
(belmakeklik@sdu.edu.tr)

ÖZET

Bu çalışmada, hesap verebilirlik ilkesi ve bilgi edinme hakkı çerçevesinde 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun uygulama sonuçlarının ele alınması amaçlanmaktadır. Çalışmada yöntem olarak teorik bir çözümleme ve bilgi edinme başvurularının yıllara göre gösterdiği niteliksel ve nicelik değişiminin toplu bir biçimde ele alınarak değerlendirilmesi benimsenmiştir. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde hesap verebilirlik kavramı ele alınarak hesap verebilirliğin kamu yönetiminde ortaya çıkış nedenleri ve türleri şeffaflık kavramı ile birlikte incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde bilgi edinme hakkı, bilgi edinme hakkı kanununun ortaya çıkışı ve uygulanması konuları irdelenmiştir. Kanunun 2004-2011 arasındaki 7 yıllık uygulaması incelenerek kanunun günümüze kadar işleyişi ile ilgili genel bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuruların devamlı artan bir eğilim izlediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hesap verebilirlik, şeffaflık, bilgi edinme hakkı, bilgi edinme hakkı kanunu

SPREAD OF DEMOCRACY TO BASE, TRANSPARENCY IN ADMINISTRATION AND RIGHT TO INFORMATION ACT IN THE CONTEXT OF ACCOUNTABILITY

ABSTRACT

This study aims to deal with implementation results of Right to Information Act No. 4982 within the framework of the principle of accountability and right to information. In this study, a theoretical analysis and a collective evaluation

of qualitative and quantitative changes of information applications by years is used as a method. Study consists of two parts. In the first section, the accountability concept is handled and reasons of emergence in public administration and types of accountability attempted to evaluate with transparency concept. In the second section, the right to information, the coming out of right to information act and implementation of the act is investigated. Finally, with the analysis of the applications of the act for seven years (2004-2011), it is observed that there is an increasing trend of applications being positively replied and more information given access to.

Keywords: Accountability, transparency, right to information, right to information act.

1. GİRİŞ

1980'li yıllarda yeni kamu yönetimi anlayışı kapsamında gelişmiş ülkelerin kamu yönetimlerinde meydana gelen dönüşüm özellikle hesap verebilirlik ve bu doğrultuda şeffaflık ilkelerinin önem kazanmasına neden olmuştur. Ulus devletlerin yanında, uluslararası arenada önemli bir aktör olma yolunda ilerleyen ve ulusüstü bir oluşum olan Avrupa Birliği(AB) de, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerini, aday ülkelerin AB üyeliği için gerekli yönetsel kapasiteye ulaşmasında uygulanacak ölçütler içinde saymıştır. Dünyadaki bu değişimden etkilenen ve Avrupa Birliği'ne uyum sürecini hızlandıran Türkiye de yönetimde hesap verebilirlik ve şeffaflığı sağlamak amacıyla 2003 yılında 4982 sayılı kanun ile bilgi edinme hakkını yasalaştırmıştır. Yine ülkemizde güncel bir gelişme olarak 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandum ile bilgi edinme hakkı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 74'ncü maddesine eklenmiştir. Bu gelişmeler göz önüne alındığında bilgi edinme hakkı konusunun ülkemizde hâlihazırda güncel bir konu olduğu görülmektedir.

Bilgiye erişim hakkının temelini, kamu kurum ve kuruluşlarının, vatandaşından elde ettiği ve ellerinde bulunan geniş bilgi ve belge birikimini sır olma özelliğinden çıkararak vatandaşı ile paylaşımı oluşturmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde bilgi edinme hakkının kanunla düzenlenmesi ve gerçek manada uygulanması, resmi mercilerin işlemlerinde şeffaflığa tahammül göstermediği ve "devlet sırrı" kapsamının çok geniş anlaşıldığı Türkiye'de çok önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın temel konusu 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'dur. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde hesap verebilirliğin ne olduğu konusu kapsamlı bir şekilde ele alınarak hesap verebilirliğin kamu yönetiminde ortaya çıkış nedenleri, amacı ve türleri şeffaflık kavramı ile birlikte incelenmeye çalışılacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde bilgi edinme hakkının ne olduğu bilgi edinme hakkı kanununun ortaya çıkışı ve uygulanması konuları ele alınacaktır Bu bağlamda kanunun 2004-2011 tarihleri arasındaki 7 yıllık uygulaması ele alınarak kanunun günümüze kadar işleyişi ile ilgili genel bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

2. Hesap Verebilirlik Kavramı, Yönetmel Amacı ve Türleri

Çalışmanın temel vurgusu vatandaş devlet ilişkisinde vatandaşın bilgi edinmesi ve bu bilgi üzerinden kamu yönetiminin diğer bir ifadeyle bürokrasinin işleyişine müdahil olmasıdır. Söz konusu dâhil olma eyleminin en somut biçimi, kendisini hesap sorma şeklinde gösterecektir. Vatandaşın karar alma süreçlerine bu şekilde dâhil olabilmesi için pek tabii devletin ve onun bürokratik organlarının şeffaf bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir.

2.1. Kavram Olarak Hesap Verebilirlik

Hesap verebilirlik, "bir kimsenin yaptıklarından dolayı başka bir otoriteye karşı açıklamada bulunması" olarak tanımlanabilir. (Sözen, 2005: 87; Balcı A. vd., 2003: 116) Romzek (2000), hesap verebilirliği "performansın açıklanabilmesi" olarak tanımlarken, Vinten (1992), "bir kimsenin sorumluluklarını ne gibi yollarla yada nasıl yerine getirdiğini açıklaması, ortaya koyması veya ispat etmesi zorunluluğu" olarak tanımlamıştır. (Balcı A. vd., 2003: 116) Caiden(1988) hesap verebilirliği, "sorumluluklar konusunda cevap vermek, rapor etmek, açıklama yapmak, yükümlülükleri üstlenmek ve kamusal değerlendirme ve muhakemeye açık ve hazır olmak" şeklinde özetlemiştir.(Parlak B., 2011: 191) Bütün örgütlerde yetki sahiplerinin kendilerinden beklendiği şekilde davranıp davranmadığını ortaya koyabilmek için "hesap verme" mekanizmaları oluşturulmuştur. (Sözen, 2005: 89)

Hesap verebilirlik içinde, hesaba çekilme, denetlenme, hesap verme ve açıklama yapma anlamlarını barındırmaktadır. Hesap verebilirlik, herhangi bir sosyal aktörün(gerçek şahıs veya tüzel kişilik), yaptığı davranışın doğruluğunu, kendisinden daha üst bir otoriteye, (gerçek şahıs veya tüzel kişilik), açıklama zorunluluğu hissettiği bir sosyal ilişkiyi anlatır. Hesap verilen otorite, hesap veren tarafı davranışının meşruluğu ve bilgisinin yeterliliği konusunda sorgulamak, hesap veren de bunlara cevap vermek durumundadır.(Parlak B., 2011: 193)

Hesap verebilirliğin anlamı, yetkili otoritelerin, bir faaliyet gerçekleşmeden önce ve sonra, açıkça, alenen ve tam olarak kamuyu önemli ölçüde etkileyen sorumluluklarını nasıl taşıdıklarını izah etme yükümlülüğüdür. (<http://www.centreforpublicaccountability.org>)

Hesap verebilirlik ve sorumluluk kavramları arasında bir bağlantı olduğu kadar farklılıklar da mevcuttur. Sorumluluk, görev, yapmakla yükümlü olmak (responsibility) ve yetki kullanmanın sonucunda mesul olma veya hesap verme (accountability) olmak üzere iki anlamda karşımıza çıkmaktadır: (Aydın A. H., 2009: 209)

Bir şeyden sorumlu olabilmek için o konuyla ilgili yetki ve kontrol gücü olması, seçenekler arasından birini seçme şansının olması, rasyonel ve güven içinde davranma gibi bazı koşullar gerekmektedir. Hesap verebilirlik ise,

sorumlulukların nasıl kullanıldığının ortaya konması, rapor etme, açıklama yapma, sebepler gösterme, karşılık verme, zorlukları üstlenme, dışsal bir karar mekanizmasına bağlanma gibi şartlar gerektirmektedir. (Balci A. vd., 2003: 118)

Plant, Pennock'ın yorumlarından sorumlulukla ilgili iki temel anlam çıkardığından bahsetmektedir. Birincisi hesap verebilirlik(accountability), ikincisi takdir yetkisinin dürüst ve rasyonel bir şekilde kullanılmasıdır. (Plant F. J., 2011: 478) Buradan, sorumlu kişinin aynı zamanda hesap verebilir olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Sorumlu bir yöneticinin ilk gerekliliği hesap verebilirliktir. Bu da yönetsel kararlarda hangi değerlerin yansıtılacağını belirleyen, güç, metot ve yöntemlerdir. Sorumluluk hem dışsal (siyasal) hem de içsel (kişisel ve profesyonel) iki boyuta sahiptir. Sorumlu bir yönetici hem siyasetin hem de profesyonelliğin gerekleri dahilinde hareket eder. (Bertelli, 2003: 260-261)

Bir kurumda hesap verebilirliğin var olabilmesi için en alt kademeden en üst kademeye kadar tüm personelin bir üstüne karşı hesap vermek durumunda olması gerekir. Sorumluluk ise, genellikle hiyerarşi yönüyle aksi bir işleyiş içinde olarak her kademedeki personelin kendisinden daha alt seviyedeki personelden sorumlu olmasını ifade eder. (Akyüz, 2006: 20)

Hesap verebilirlik; kontrol kavramını, bilgi vermenin zorunlu kılınmasını, kayıtların doğru tutulmasını, sorumluların resmi olarak belirlenmesini ve yaptıkları veya yapmadıkları hakkında açıklama yapmalarını, gerekeni yapma konusunda sorumluluk alınmasını, teşekkürü ve suçlamayı kabul etmeyi, mükâfat veya cezayla karşılaşmayı, görevi kaybetme ihtimalini içermektedir. (Stoker, 1999, alıntılan, Balci A., 2003: 117; Forrer, 2010: 477)

Hesap verebilirlik sadece, kurumların yılsonlarında finansal tablolarını açıklaması gibi, fiil gerçekleşikten sonra cevap vermek demek değildir. Hesap verebilirliğin en önemli yanı, fiil gerçekleşmeden önce, amaçların, niyetlerin ve gerekçelerinin otoriteler tarafından açıklanmasıdır. Fiilden önce açıklama yapmak, niyet ve faaliyetlerdeki doğruluk ve tarafsızlık ihtimalini artırır. Bu durum öncelikle oto-kontrol etkisi göstererek, otoriteleri kendilerini yetersiz gösterecek söylem ve faaliyetlerden uzaklaştırır, sistemin işleyişine ilişkin bilinç düzeyi yüksek gruplar tarafından kurumsal gerçekleri gizleme ya da çarpıtma isnadında bulunmalarını önlemek adına şeffaf ve açık bir yönetim tarzı sergilemeye yönlendirir. Aynı zamanda, niyet ve gerekçelerin açıklanması, vatandaşın fiile, icraata müdahil olmasını, yorum ve öneride bulunarak katkı yapmasını da sağlar. (McCandless H.E.: 2003) Denhardt and Denhardt, kitabında demokratik hesap verebilirlik ile ilgili olarak, hükümetlerin özel sektör işletmeleri gibi değil, demokratik hesap verebilen kurumlar olarak işletilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. (Moon, M.J., 2003: 735)

2.2. Hesap Verebilirliğin Gerekliliği

Hesap verebilirlik, son yirmi yılda gündeme gelen yönetimde yeniden yapılanma, değişim, reform, yeni kamu yönetimi ve yönetim yaklaşımları gibi kavramların içinde vazgeçilmez olarak yer almıştır. (Aydın A.H., 2009: 210) Kavram, kamu yönetiminin temel taşlarından biridir. (Forrer, 2010: 477) Demokratik yönetimin en önemli göstergelerinden birisi, olmazsa olmazdır. (Akyüz, 2006: 36; Parlak B., 2011:198) Hesap verebilirliğin birincil fonksiyonu "demokratik kontrol"dür. Hiyerarşi zincirindeki tüm unsurlar, devrettikleri yetkilerini, bünyelerinde çalışanları yaptıkları işlerden sorumlu tutarak kontrol altında tutmak isterler. Hesap verebilirlik ilişkilerinin en uç noktasında bulunan ve hükümetin performansını değerlendiren vatandaşlar, seçimlerde kullandıkları oyları aracılığıyla politikacılar üzerinde yaptırım uygulayabilmektedir. (Parlak B., 2011:198)

Kamusal hesap verebilirlik, kamu yönetiminin dürüst ve adil şekilde işlemlerini hedeflemektedir. Hesap vermenin kamuya açık olma yönü, rüşvet ve yolsuzluklara, akraba kayırmacılığına, yetki suiistimallerine vb. davranışlara karşı önemli bir güvencedir. Kamu yöneticilerinin, bir gün kamuya hesap vereceklerinin bilincinde olmaları kendilerine devredilmiş yetkilerini kötüye kullanmaktan caydırır ve psikolojik bir iç denetim sağlamaya yarar. Aynı zamanda kurumlarda performans artışını ve kurumsal öğrenmeyi teşvik eder. Hukuka uygunluk, şeffaflık, yansızlık, kanun önünde eşitlik gibi ilkelere uyulup uyulmadığı saptanabilir. (Parlak B., 2011: 199)

Günümüzde, kamu hizmeti kullanıcıları "müşteri" olarak algılanmaktadır. Kamu hizmeti kullanıcıları aktif müşteri konumunda olup, kurumların başarısı artık müşteri memnuniyetiyle değerlendirilmektedir. Vatandaş paradigmasından müşteri paradigmasına geçişle birlikte, birey-yönetim arasındaki ilişkinin belirlenmesi zorunlu olmuştur. Yeni anlayışa göre kamu hizmetleri kullanıcıların beklentilerine uyumlu olarak sunulmalıdır. Müşteri yönelimli olmak, bireylerin kamu kuruluşlarına kolayca ulaşabilmelerini, karar verme sürecinde yer almalarını, şikâyet ve isteklerinin değerlendirilmesini gerektirmektedir. (Özer, M. A., 2005: 447)

Vatandaş ve müşteri eksensizlik, katılımcılık, kamu kurumlarının ve yöneticilerinin halka doğrudan hesap vermesinin yolunu açmıştır. Vatandaş hesap verme faaliyetinin gerçekleşebilmesi için, bireylerin ve örgütlü sivil toplumun, kamu kurumlarına ait her türlü bilgiye ve kamu kaynaklarının harcanmasına dair bilgilere kolayca ulaşabilmesi gerekmektedir. Bu da, bilgi edinme hakkının kullanımının kolaylaştırılmasını ve kamu kurumlarında iş süreçlerinin şeffaflığının sağlanmasını gerekli kılmaktadır.(Parlak B., 2011: 210)

Aynı zamanda, hizmet kullanıcıların müşteri olarak algılanması, hizmetlere ilişkin haklar tanınması, vatandaşların bilgi edinmelerinin kolaylaştırılması, yönetimde açıklık, şeffaflık sağlamaya ilişkin düzenlemeler yapılması önerilmektedir. Bilişim sistemleri, yönetim kavramı ve teknolojiden yararlanarak vatandaşların doğrudan kamu yönetimini denetlemesi özendirilmektedir. (Sözen, 2005: 90)

Hesap verebilirlik, otoritelerin neyi niçin ve kimin için hedeflediklerini, yaptıklarının ve yetkilendirdiklerinin sonuçlarının ne olduğunu ortaya koymayı sağlar. (<http://www.accountabilitycircle.org/whyweneed.html>)

Hesap verebilirlik aynı zamanda, toplum düzeninin sağlanması adına bir sosyal düzenleme mekanizmasıdır. Gücü ve otoriteyi elinde bulunduranlar, diğerlerini önemli düzeyde etkileyecek işler yapmaya niyetlenirler. Bunlar, iyilik adına diğerlerine neyi niçin hedeflediklerini açıklamak zorundadırlar. Böylece, yapılanlardan önemli ölçüde etkilenecek olan diğerleri, makul ölçüde bilgilenmiş ve karşılık vermek adına bir şans elde etmiş olacaktırlar. (McCandless H.E.: 2003)

2.3. Hesap Verebilirliğin Amaçları

Kamu yönetiminde hesap verebilirliğin iki temel amacı vardır: Kamusal yetkilerin yanlış ve kötüye kullanımının önüne geçmek- kamu kaynaklarının hukuka ve kamusal değerlere uygun kullanılmasını güvence altına almaktır. (Sözen, 2005: 87)

Aucoin ve Heintzman (2000) hesap verebilirliğin amaçlarını şöyle belirtmişlerdir: (Balcı A., 2003: 117)

- Kamusal yetkilerin yanlış kullanımının ve suiistimalinin kontrol altına alınması
- Kamusal kaynakların hukuka ve kamusal değerlere uygun olarak kullanımının güvenceye bağlanması
- Kamu yönetimi ve yönetim alanlarında sıkça değinilen sürekli öğrenmenin teşvik edilmesi

Weber bürokrasilerin temel amaçlarının vatandaşlara daha fazla hesap vermeleri ve bu yolla demokrasilerin gelişmesine katkı sağlamak olduğunu ifade etmiştir. (Weber, 1999: 451)

Hesap verebilirlik aynı zamanda örgütsel etkinliği artırmayı amaçlamaktadır. Bunun için performanstan sorumlu tutma ve hizmet verilene karşı duyarlı olma kavramları geliştirilmiştir. Geleneksel yaklaşımlarda personelin kurallara uymaları vurgulanırken, yeni yönetim anlayışında sonuçları elde etmek için yöneticilerin risk almaları üzerinde durulmaktadır. Girdi ve süreç odaklı olmaktan ziyade sonuç temelli hesap verebilirliğe geçilmesi önem kazanmaktadır. Kamu yöneticilerini sonuçlardan sorumlu tutmak için onlara yönetim serbestisi verilmesi, idareci (administrator) değil, yönetici (manager) olmaları sağlanmalıdır. Bunu başarabilmek için, yetkilerin merkezden alt kademelere devredilmesi, örgüt işleyişi ve kaynaklar ile ilgili alanlarda yöneticilere karar alma ve uygulama hakkı tanınması ve sonrasında yöneticilerin sonuçlardan sorumlu tutulması gerekmektedir. (Sözen, 2005: 89)

Hesap verebilirlik ilkesi NPM (New Public Management-Yeni Kamu Yönetimi) ilkelerinin, hayata geçirilmesinde alt yapı sağlama rolüne sahiptir. NPM

modelinin üzerinde durduğu "bürokrasiyi vatandaşlara ve onun meşru temsilcileri konumunda olan siyasetçilere daha fazla hesap verebilir kılma" amacıyla, hesap verebilirliğin genel amaçları arasında paralellik bulunmaktadır. (Parlak B., 2011: 198) Yeni kamu yönetiminin diğer amaçları arasında ise; kamu kuruluşlarının yapılarını daha "esnek" ve "şeffaf" hale getirmek, hizmeti satın alanlara karşı daha "duyarlı" ve "hesap verebilir" kılmak, hizmet sunulan halkı "müşteri" olarak algılamak yer almaktadır. (Acar M. ve Özgür H., 2003: 24)

Yeni kamu yönetimi anlayışının doğru uygulandığı, kendi performanslarını ölçen ve bunu dışarıya raporlar ile sunan örgütlerin daha çok hesap verebilir olması beklenen bir şeydir. Bu örgütün hükümet olması durumunda "müşteri" kavramının yerini "vatandaş" almaktadır. Bu bağlamda müşterilerin yani vatandaşların yönetim yapılarına yakınlık dereceleri ile onların söz konusu hükümetlerin performanslarını değerlendirmeleri arasında doğrusal bir ilişki vardır. Kelly ayrıca vatandaşların ödemiş oldukları vergilerin ne kadar yerinde ve işlevsel kullanıldığının denetlenmesi hususunda merkezi otoritelerden ziyade yerel otoritelerin performans ölçümlerinin çok daha yerinde olacağını ifade etmiştir (Kelly J.M., 2007: 46) Kamu hizmeti sunucuları, etkinlik, kolaylık, hızlılık, tarafsızlık ve güvenilirlik gibi amaçların yanı sıra müşteri memnuniyetinin sağlanması amacını da benimsemelidirler.(Yılmaz A. ve Ökmen M., Kamu Yönetimi, 2004: 245)

2.4. Hesap Verme Türleri

Hesap vermenin türleri şöyle sıralanabilir: (Aydın A. H., 2009, 209-210; Balcı A., 2003: 119-120; Page S., 2004: 592)

- Siyasal hesap verme
- Yönetimsel yada hiyerarşik (bürokratik) hesap verme
- Yasal hesap verme
- Profesyonel hesap verme

2.4.1. Siyasal Hesap Verebilirlik

Vatandaşlar ile politikacıları karşı karşıya getiren demokratik bir süreç olan seçimler yolu ile politikacıların halka hesap vermesi beklenmektedir. Geleneksel anlamda siyasal hesap verebilirlik, bakanların parlamentolara kendi bakanlıklarında yapılan işlerden dolayı hesap vermesi olarak görülmektedir. (Balcı A., 2003: 119) Her bakan yasama organından onay ve güvenoyu aldıktan sonra kendilerine bağlanan bakanlık teşkilatı ve bağlı kurumların her türlü faaliyetinden ve sonuçlarından Bakanlar Kurulu'na ve Parlamento'ya karşı sorumludur. Bu karşılıklı ilişkilerin yer aldığı yapı, siyasal hesap verebilirliğin içinde yer almaktadır. (Parlak B., 2011: 200)

Ancak bakanlıkların örgütsel olarak büyümesi ve daha karmaşık işlerle uğraşması ve bir bakanın kendi bakanlığında yapılan her iş için sorumluluk alması gerçekçi bir yaklaşım olarak görülmemeye başlamıştır. Bunun sonucu

olarak değişik hesap verebilirlik türleri gündeme gelmiştir. (Balcı A., 2003: 119) Aşağıda bunlardan bahsedilmektedir.

2.4.2. Bürokratik Hesap Verebilirlik

Bürokratların, siyasal makamların çizmiş oldukları ana politika çerçevesinde hareket edip etmediklerini ortaya çıkarmaya çalışan bu türde, bürokratların siyasal idare mekanizması tarafından kontrolü ve bütün bir sistemin seçimler yoluyla vatandaşlara hesap vermesi söz konusudur. (Balcı A., 2003: 120) Roberts (2002: 659), bürokratik(idari) hesap verebilirliği üç kısımda ele almaktadır. a)İdare eksenli hesap verebilirlik: Örgütsel faaliyetlerin yürütülmesinde belirlenen hedef ve amaçların siyasi otoritenin hedef ve amaçları ile uyumlu olarak belirlenmesidir. b)Performans eksenli hesap verebilirlik: Sonuçların değerlendirilmesi ve bunların belirlenen hedeflerle ilişkilendirilmesi için çıktı ve sonuçların açıkça belirlenmesidir. c)Prosedür eksenli hesap verebilirlik: büro faaliyetlerinin yürütülmesinde yüksek standartların temin edilmesi için kanun ve kuralların belirlenmesidir. Özellikle, amaç ve hedeflerin uygulanabilmesi için büronun insan ve materyal kaynaklarının adil ve eşit şekilde ayarlanabilmesi önemlidir.

2.4.3. Yasal Hesap Verebilirlik

Hukukun üstünlüğünün sağlanmasının bir aracı olan bu türde, kamu örgütleri dış bir makama karşı performans erişim ve hukuksal kurallara bağlılık konusunda hesap vermektedir. Yapılan işin yasal olduğunun belirlenmesi ve eldeki yetkilerin adil ve rasyonel kullanıldığına ortaya konulması söz konusudur. (Balcı A., 2003: 120) Ulusal yönetimlerde yargı vb. süreçlerde hukuki hesap verebilirliğin gündeme gelmesi söz konusudur. Bu yolla kamu kurumları hakkında dava açılabilir, para cezası uygulanabilir, kamu görevlileri hakkında cezai işlem yapılabilir.(Parlak B., 2011: 208) Kanuni şartlara aykırı hareketle, kamu görevlileri, sadece yargısal kararlardan sapmış olmazlar, aynı zamanda kamu yönetiminin stratejik unsurlarından da sapmış olurlar. Herhangi bir mahkeme kararı uygulanmadan önce, bir davanın görüşülmesi sırasındaki tartışma ve görüşmeler bile kurumun iç işleyişini ve faaliyetlerini etkiler. Bir anlamda yargısal hükümler, yönetimdeki karar alma mekanizmasını yargı erkine doğru kaydırır. (Berteli, 2004: 30)

2.4.4. Profesyonel Hesap Verebilirlik

Kamu örgütünde çalışan profesyonellere yönelik bir hesap verme türüdür. Profesyonellerin bireysel standartlar ve kararları açısından uzmanlık, takdir ve özel çalışma alanlarının değerlendirilmesi söz konusudur. (Balcı A., 2003: 120) Bu türün performans standartları, profesyonel normlar, kabul edilmiş protokoller ve kişinin meslektaşları veya çalışma grubunda hakim olan uygulamalar tarafından yerleştirilmiştir. (Romzek, 2000: 26). Page (2004: 592), profesyonel hesap verebilirliğin düşük seviyede bir iç kontrol gerektirdiğini, meslektaşların işle ilgili beklentileri ile teşvik edilebileceğini belirtmiştir.

Bir örgüt içinde hesap verebilirlik türlerinin hemen hepsi aynı anda kullanılabilirliği gibi, her birisi bir diğeriyle çatışma içine de girebilir. Bir örgüt için hangi hesap verebilirlik türünün uygun olduğu, örgütün kurumsal çevresi, yönetsel stratejisi ve görevleriyle alakalıdır. (Romzek, 2000: 35)

2.5. Şeffaflık

Kamu yönetiminde halka hesap verme sorumluluğunun sağlanabilmesi için, yönetimin her aşama ve birimindeki faaliyet ve işlemlerinde şeffaflık ilkesinin geçerli olması gerekmektedir. Şeffaflığın olmaması durumunda vatandaş yönetimin hangi konuda hesap vermesi gerektiğini kestiremediği için hesap verme güçleşir. (Aydın A. H., 2009: 208-209)

Şeffaflık, devletin hedeflerini, bu hedeflere ulaşmak için oluşturduğu politikaları ve bu politikaların yarattığı sonuçları izlemek için gerekli olan bilgiyi düzenli, anlaşılabilir, tutarlı ve güvenilir bir biçimde sunmasıdır. Şeffaflıktan söz edebilmek için, kamusal otoritelerin yalnızca ne yaptıklarının değil, aynı zamanda ne yapmaya niyetli olduklarının kamuoyu tarafından önceden bilinmesi ve bilgi ve belgelerin vatandaşların erişebileceği ve etkin bir biçimde kullanabileceği şekilde düzenli, tutarlı ve anlaşılır olması gerekmektedir. (Atiyas İ. ve Sayın S., 2000: 28)

Şeffaflık, yönetimin demokratikleşmesi açısından önemlidir. Demokratik bir çevrede, yönetim kapalı kalmamalıdır. Günümüzde, milli savunma, dış politika, güvenlik vb. istisnai alanlar hariç, tüm alanlarda açıklık egemen olmalıdır. (Örnek, 1994: 33)

Şeffaf yönetim, açık yönetim, yönetimde açıklık anlamına gelir. Açık yönetim, demokrasinin sağlıklı şekilde işlediği, temel hak ve hürriyetlerin baskılanmadığı, yönetimin eksikliklerinin ve yanlışlarının açık ve rahat bir şekilde dile getirilebildiği bir yönetim sistemidir. Şeffaflık, kamu yönetiminin etkinliklerinin, işlemlerinin ve uygulamalarının toplum tarafından izlenebilir hale gelmesi demektir. Aynı zamanda yönetimin topluma hesap verebilirliğinin temel koşullarından biridir. (Aydın A.H., 2009: 224)

Şeffaflık, sadece bilgi ve belgelere ulaşma hakkı değildir. Açıklık aynı zamanda, kamu politikası üreten organların toplantılarına dinleyici olarak katılma hakkı ile önemli proje ve kararların halkın görüşüne başvurularak alınmasını da kapsar. Bu zaten katılımcı yönetimin temel koşuludur. (Eryılmaz B., 2005: 324)

Yönetimde açıklık mekanizması kişilere itiraz etme, yönetime katılma ve denetleme hakkı verirken, memurlar ise hata yapmama yada hatayı düzeltme imkanı elde ederler. (Eryılmaz B., 2005: 324) "Temel hak ve hürriyetler" ile "ekonomik ve sosyal haklar"dan sonra insan hakları evresinin üçüncüsünü "resmi bilgi ve belgelere ulaşma hakkı" oluşturmaktadır. Günümüzün en önemli olgularından olan bilgi toplumu, resmi bilgi ve belgeler de dahil olmak üzere her düzeydeki bilginin alınması, kullanılması ve değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. (Eryılmaz B., 2005: 323) Kamu

çalışanları hiyerarşik düzende, üst makamlara karşı kayıtlar ve parlamento denetlemesi yoluyla; kamuya karşı da şeffaflık ve açıklık yoluyla hesap verirler.(Stanley, 2001, aktaran Parlak B., 2011: 191)

Şeffaflık, duyarlılık ve cevap verebilirlik ilkeleri ile kamusal hesap verebilirlik, hükümete olan güvenin artmasını, vatandaşlar ve temsilciler, yani yönetilen ve yöneten arasında bir köprü sağlar. (Parlak B., 2011: 200) Bu bağlamda aşağıda, kamu yöneticilerinin ve idarenin karar ve uygulamalarının, siyasal sistemi oyları ile şekillendiren seçmenler diğer bir ifade ile yönetsel sistemi vergileri ile finanse ederek belirli bir hizmeti alan, vatandaşlar tarafından kontrol edilmesi, yönlendirilmesi, idarenin şeffaflığının sağlanması ve vatandaşa hesap verebilirliğinin kanuni alt yapısının tesis edilmesinde önemli bir yer teşkil eden bilgi edinme hakkı ve bu hakkın düzenlendiği 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununa değinilecektir.

3. Bir Hak Olarak Bilgi Edinme, 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Uygulanışı

Çalışmanın bu bölümünde bilgi edinme hakkı kısaca açıklandıktan sonra, kanunun ortaya çıkışı ve uygulanışı hakkında kısaca bilgi verilerek günümüze kadar geçen sürede vatandaşların bilgi edinme hakkını ne ölçüde ve daha çok hangi konularda kullandığına ilişkin genel bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

3.1. Genel Olarak Bilgi Edinme Hakkı

Bilgi edinme hakkı, "*kamunun, resmi kuruluşların kararlarından, eylemlerinden ve bu eylemlerdeki yöntemlerinden haberdar olması hakkıdır.*" (İçimsoy, 1996: 46) Bu hakkın tanınmasının yönetimde açıklık dolayısıyla da demokratik yönetim için bir gereklilik olduğu görüşü yaygın şekilde kabul görmektedir.

Yönetimler, eskiden beri -az da olsa- kararları, eylemleri ile ilgili bilgileri halka sunmuştur. Ancak bu bilgilendirme yönetimin isteğine bağlı idi ve genelde verilen bilgiler propaganda amaçlıydı. Yeni yaklaşım, halkın bilgi edinme hakkının yasalarla güvence altına alınması ve bireylerin, yönetimin yasayla belirlenmiş sınırlar içinde olmayan tüm karar ve eylemleri hakkında bilgi ve belge isteme hakkına sahip olması şeklindedir. (Al, 2002: 231)

Bireylerin yönetimlerin kendi karar ve faaliyetleriyle ilgili bilgi edinmesini yasal bir hak olarak görme eğilimi yeni ise de, bilgi edinme hakkı ilk kez -erken bir dönemde- 1766 yılında İsveç'te yasal metinlere girmiştir. (İçimsoy, 1996: 48; Anameriç, 2004: 171) 2006 yılı itibarıyla, dünyada yaklaşık 70 ülkede ayrıntılı bilgi edinme hakkı kanunları benimsenmiştir. (<http://www.privacyinternational.org/foi/foisurvey2006.pdf>; İçimsoy, 1996: 48-54; Al, 2002: 232-233)

Avustralya Adalet Bakanı'nın 1980'li yıllarda hazırladığı bir raporda ifade ettiği Avustralya bilgi edinme özgürlüğü kanununun amaçları, dünyadaki diğer ülkelerin benimsedikleri benzer kanunların da amaçlarını özetlemektedir.

"Kanun, kişilerin kendi şahsi dosyalarına erişerek içerdiği bilgiden haberi olmalarını ve varsa yanlışlıkların düzeltilebilmesini mümkün kılmakta; kamunun belgelere erişimi sağlanarak yönetimlerin sorumluluklarını artırmakta ve yönetimi etkili ve verimli bir hale getirmekte; yönetimlerin karar verme süreci içinde kamunun gelişmelerden haberi olmasını ve katılımını gerçekleştirmektedir." (İçimsoy, 1996: 46)

Ülkeden ülkeye bazı değişiklikler göstermekle birlikte, bilgi edinme ile ilgili kanunlar temelde üç unsur içermektedir:

- Resmi bilginin bir hak olarak açıklanması;
- Ulusal çıkarlar açısından gizli kalması gereken bazı bilgilerin açıklanmasının yasaklanması;
- Yöneticilerin bilgi vermeyi reddetmesi durumunda bir temyiz mekanizmasının öngörülmesi. (İçimsoy, 1996: 48)

Bilgi edinme hakkı uluslararası metinlerde de yer almıştır. Bunlardan bazıları, 1966 BM Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi, UNESCO'nun 1978 "Kitle İletişim Araçlarının, Barış ve Uluslararası Anlayışın Güçlendirilmesine, İnsan Haklarının Yaygınlaştırılmasına ve Irkçılık, Irk Ayrımı ve Savaş Kışkırtıcılığına Karşı Çıkılmasına Katkısına İlişkin Temel İlkeler Bildirgesi", Avrupa Konseyi tarafından kabul edilerek 1992 yılında yayımlanan "Avrupa Konseyi Anlatım ve Bilgi Özgürlüğü Belgesi"dir. (Yüksel, 2005: 19)

Uluslararası hukuk metinlerinden yola çıkarak bilgi edinme hakkının on temel ilkesi olduğundan bahsedilmektedir. Bunlar; azami açıklama, yayınlama yükümlülüğü, yönetimde şeffaflığı artırma, istisnaların sınırlandırılması sistemi, bilgiye erişim usulü, ücretler, kamuoyuna açık toplantılar, açıklama yükümlülüğünde öncelik, kanuna aykırı hareket eden kişi/ kurumların korunması, başvurulara verilen cevapların içeriğidir. (1)

1980'li ortaya çıkan yeni kamu yönetimi anlayışı, açıklık ve şeffaflık ilkelerinin önem kazanmasına neden olmuştur. Ulus devletlerin yanında, uluslararası arenada önemli bir aktör olma yolunda ilerleyen ve ulus üstü bir oluşum olan Avrupa Birliği de, açıklık ve şeffaflık ilkesini, aday ülkelerin AB üyeliği için gerekli yönetsel kapasiteye ulaşmasında uygulanacak ölçütlerden biri olarak kabul etmiştir. Dünyadaki bu değişimin ve hızlanan Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin etkisiyle, Türkiye'de de yönetimde açıklık ve şeffaflığı sağlamak amacıyla (2) 2003 yılında bilgi edinme hakkı yasalaşmıştır.

Türk Hukukunda bilgi edinme hakkı temelde iki belge ile düzenlenmiştir. Bunlar, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (BEHK) ve Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'tir. Fakat farklı hukuksal düzenlemelerde bilgi edinme hakkı ile doğrudan ya da dolaylı ilgili hükümler mevcuttur. Örneğin, kişilerin Anayasanın 17. maddesinde ele alınan yaşama, maddî ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, 25. maddesinde anlatılan düşünce ve kanaat hürriyeti, 26. maddesinin içerdiği düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, 27. maddesinde bahsedilen bilim ve sanat hürriyeti, 36. maddesinde açıklanan hak arama

hürriyetlerini kullanabilmesi için gerekmektedir. Ayrıca, Anayasanın 28. maddesinin 2. fıkrasındaki "Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır." ifadesiyle devletin basın ve haber alma hürriyeti için gerekli olan bilgiye erişimi sağlama zorunluluğu olduğunu ifade etmek mümkündür. Bunların dışında, yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddiaların herhalde yazılı veya sözlü olarak bildirilmesi zorunluluğu (m.19) ve kişinin yakalandığı veya tutuklandığının yakınlarına derhal bildirilmesi zorunluluğu (m 19), Devletin, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtme zorunluluğu (m. 40) ve kanunların (m. 89), kanun hükmünde kararnamelerin (m. 91), tüzüklerin (m. 115), yönetmeliklerin (m. 124) Resmi Gazetede yayımlanması ve idari işlemlerin yazılı bildirim zorunluluğunun da (m. 125/3) bilgiye erişim hakkını düzenlediğini ifade edebiliriz. (Oder, 2006) Ayrıca 12 Eylül 2010'da yapılan anayasa değişikliği ile değiştirilen 74. maddenin kenar başlığı şu şekildedir: "VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı". Anayasanın 74. maddesinde günümüze kadar yapılan değişiklikler sonucu bilgi edinme hakkına ilişkin fıkralarının son hali şu şekildedir: "Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yazı ile başvurma hakkına sahiptir." "Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.", "Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.", 12 Eylül 2010 değişikliği ile "Bu hakkın kullanılma biçimi kanunla düzenlenir" fıkrası 74. maddeden çıkarılmıştır. (http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.doc)

3.2. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (BEHK) 9 Ekim 2003'te TBMM'de kabul edilmiş, 24 Ekim 2003 tarih ve 25269 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 24 Nisan 2004'te yürürlüğe girmiştir.

Tam adı "Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" (BEY) olan, ancak kısaca "Uygulama Yönetmeliği" denilen yönetmelik ise, 19 Nisan 2004'te Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiş, 27 Nisan 2004 tarih ve 25445 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

BEHK uyarınca, ilke olarak herkes bilgi edinme hakkına sahiptir. Herkes terimi gerçek ve tüzel kişileri kapsamaktadır. Türkiye'de ikamet eden yabancılar ve Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler de -Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde öngörülen düzenlemeler saklı kalmak üzere- söz konusu bilginin kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olması kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bilgi edinme hakkından yararlanırlar. (BEHK m. 4, BEY m. 5)

BEHK'de bilgi istenebilecek olanlar "kamu kurum ve kuruluşları ile meslek teşekkülleri" olarak gösterilmiştir. Uygulama Yönetmeliği'nin 2. Maddesi bu

kapsama, merkezi idare kapsamındaki kamu idareleri, köyler hariç olmak üzere mahalli idareler, mahalli idare birlikleri, bunların bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşları ve şirketleri, T.C. Merkez Bankası, İMKB, üniversiteler; hangi adla kurulmuş olursa olsun kamu tüzel kişileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını dahil etmiştir.

Bilgi edinme başvurusuna konu olacak bilgi veya belge, kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya gösterdikleri faaliyet ve işlemler gereği ellerinde bulunması gereken bilgi ve belgeleri kapsamaktadır. Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma veya analiz sonucunda oluşturulabilecek türden bilgi ve belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verme hakkına sahiptirler. Daha önceden yayımlanmış ve kamuya açılmış belgeler bilgi edinme başvuruları dışında tutulmuştur. Ancak başvuru sahibine yayımlanmış ya da kamuya açılmış belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı ya da açıklandığı bildirilecektir. (Anameriç, 2004: 173-174)

İstenen bilgi ve belgenin kendisinde bulunmaması durumunda başvuru dilekçesi ilgili kişi veya kuruluşa gönderilmektedir. Bu işlem başvuruyu alan kamu kurum için ek bir maliyete getirmektedir. Her zaman bu maliyete katlanmak mümkün olmayabilir. Ayrıca, istenen bilgi ve belgelerin hangi kamu kurum ve kuruluşun elinde olduğunu bilmek mümkün değildir. Bu tür sorunların ortadan kalkması için kamu kurum ve kuruluşlarının ellerinde bulunan bilgi ve belgelerin yayınlaması gereklidir. Bu amaçla, kamu kurum ve kuruluşlarının ellerinde bulunan bilgi ve belgeleri periyodik olarak yayınlaması ya da yayımlamak üzere BEDK'ya verilmesi kolaylık sağlayacaktır. (Eken, 2005: 120)

Bilgi edinme başvurusu, belirli unsurları içeren dilekçe ile istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa yapılır. Bu başvuru, elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir. (BEHK m. 6, BEY m. 9-10) Uygulama Yönetmeliği ekinde başvuru formları yayınlanmıştır.

Kurum ve kuruluşlar, başvuru sahibine istenen belgenin onaylı bir kopyasını verirler. Bilgi veya belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hallerde, kurum ve kuruluşlar ilgilinin; yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesini, ses kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları dinleyebilmesini, görüntü kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları izleyebilmesini sağlarlar. (BEHK m. 10, BEY m. 19)

Kanun'un 29. maddesi "Bu kanunla erişilen bilgi ve belgeler ticari amaçla çoğaltılamaz ve kullanılamaz" hükmünü içermektedir. Fakat Uygulama Yönetmeliğiyle düzenlemenin son kısmına "... erişimi sağlayan kurum ve kuruluştan izin alınmaksızın yayımlanamaz" ifadesi eklenmiştir. Bu düzenleme ile basın yayın kuruluşları temsilcilerine, akademisyenlere ve diğer yazarlara bilgi edinme başvurusu dilekçelerine yayın iznini de ekleme imkanı yaratılmıştır. (Yüksel, 2005: 21) Böylece edinilen bilgi ve belgeleri yayımlama ile yaşanabilecek bazı sorunların önüne geçilmiştir.

Başvurunun yapıldığı kurum ve kuruluş, erişimine olanak sağladığı bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden erişimin gerektirdiği maliyet tutarı kadar bir ücreti bütçeye gelir kaydedilmek üzere tahsil edebilir. (BEHK m.10, BEY m.22)

Başvuru dilekçeleri veya formları, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri tarafından kabul edilir. Bilgi edinme birimleri, başvuru dilekçeleri veya formlarının istenen bilgileri içerip içermediğinin kontrolünü yaptıktan sonra bunların evrak kayıtlarını yaparak hazır bulunmaları koşuluyla başvuru sahiplerine, başvurunun tarih ve sayısını gösteren bir makbuz verir. Başvuru dilekçesi veya formu kaydedildikten sonra, en geç iki iş günü içinde kurum veya kuruluşun ilgili birimlerine gönderilir. Bu yazıda; başvurunun hangi birim tarafından cevaplanacağı ve başvuru sahibine hangi tarihe kadar cevap verilmesi gerektiği belirtilir. (BEY m. 14) Kurum ve kuruluşlar istenen bilgi veya belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlamalıdır. Ancak, istenen bilgi veya belgenin, başvuru kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir. Bilgi veya belgelere erişim için gereken maliyet tutarının idare tarafından başvuru sahibine bildirilmesiyle on beş iş günlük süre kesilir. Maliyet tutarının yatırılmasıyla süre tekrar işlemeye başlar. (BEHK m. 11, BEY m. 20-22)

Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirirler. Başvurunun reddedilmesi halinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı başvuru yolları belirtilir. (BEHK m. 12, BEY m. 18) Kurum ve kuruluşlar tarafından başvuru sahibine olumlu veya olumsuz herhangi bir cevap verilmemesi halinde başvuru, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 10 uncu maddesi uyarınca altmış günün geçmesiyle reddedilmiş sayılır. (BEY m. 24)

Bilgi edinme başvurularının reddine ilişkin kararlara karşı iki tür başvuru yolu vardır: itiraz usulü ve dava yolu. BEHK m. 13'te bilgi edinme başvurularının reddine karşı, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu nezdinde bir idari itiraz usulü öngörülmüştür. Bu itiraz, isteğe bağlıdır. Dilenirse doğrudan yargı yoluna da başvurulabilir. Kurula itiraz edilmesi halinde idari yargıya başvurma süresi durur. İtiraz süresi red kararının tebliğinden veya hiç cevap verilmemesi halinde cevap süresinin dolmasından itibaren on beş gündür. Kurul kararını otuz iş günü içinde vermelidir. (BEHK m. 13, BEY m. 24) 17/11/2005 tarihli ve 5432 sayılı kanunun 1. maddesiyle 4982 sayılı kanunun 13 maddesinin birinci fıkrasındaki "16 ve 17nci maddelerde öngörülen sebeplerle" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Bunun dışında, bilgi edinme talebi reddedilen başvuru sahibi, yazılı bildirimden itibaren -İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca- 60 gün içinde doğrudan idari yargıya başvurarak "iptal davası" açabilir ve bilgi talebinin reddedilmesine ilişkin idari işlemin iptalini ve yürütmenin durdurulmasını

talep edebilir. Bilgi edinme istemi reddedilirken BEHK'in 16. ve 17. maddeleri kapsamındaki "devlet sırrı" veya "ülkenin ekonomik çıkarları"na ilişkin yasal sınırlamalar gerekçe gösterilmişse; başvuru sahibi doğrudan idari yargıya başvurabileceği gibi, isteğine bağlı olarak önce Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na başvurup red kararının kaldırılmasını talep edebilir. (Uygulama Yönetmeliği m.18, 24, 25.) Kuruldan istediği yönde karar çıkmaması halinde de, başvuru sahibi yine idari yargıya başvurup iptal davası açabilir. (Berkarda, 2005)

Yukarıda belirtildiği gibi Kanun, başvuru sahiplerine hangi bilgilerin verilir verilemeyeceği ve bilgi edinme ile ilgili yapılacak itirazları değerlendirmek ve karar vermek üzere bir "Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu" oluşturulmasını öngörmüştür. Bu Kurul bilgi edinme başvurularına verilen ret cevaplarına edilen itirazları incelemek üzere kurulmuştur. Kurul, en az yedisi hukukçu olmak üzere dokuz üyeden meydana gelmektedir. (Anameriç, 2004: 175; Yüksel, 2005: 21) (3)

Kurul, bir "yönetmelik ombudsman (kamu denetçisi)"dir, kararlar danışma niteliğindedir. Fakat kararlarına uymamak kamu kurum ve kuruluşlarını kamu huzurunda kötü bir konuma getirebileceği gibi hukuk önünde de bu hakkın kullanımını engelleme kastında bulunduğu şeklindeki bir iddiayı da destekleyebilir. (Yüksel, 2005: 21)

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Dördüncü Bölümü'nde bilgi edinme hakkının sınırları belirtilmiştir. Buna göre (4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, md:15, md:16, md: 17, md:18, md:19, md:20, md:21, md:22, md:23, md:25, md:26, md: 27)

- Yargı denetimi dışında kalan idari işlemlerden başvuru sahibinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olmayanlar (BEHK, m. 15)
- Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler (BEHK, m. 16)
- Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler (BEHK, m. 17)
- İstihbarata ilişkin bilgi veya belgelerden başvuru sahibinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olmayanlar (BEHK, m. 18)
- İdari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler (BEHK, m. 19)
- Adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler (BEHK, m. 20)
- Özel hayata ilişkin bilgi ve belgeler (BEHK, m. 21)
- Haberleşmeye ilişkin bilgi ve belgeler (BEHK, m. 22)
- Ticari sırlar (BEHK, m. 23)
- Kurum içi düzenlemeler (BEHK, m. 25)
- Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler (BEHK, m. 26)
- Tavsiye ve mütalaa talepleri (BEHK, m. 27) bilgi edinme başvurularına konu edilememektedir.

3.3. Kanunun Uygulanması

Kanunun 30. maddesi ve yönetmeliğin 44. maddesi uyarınca kamu kurum ve kuruluşları bir önceki yıla ait bilgi edinme başvurularıyla ilgili yıllık rapor hazırlayarak her yılın Şubat ayının sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na(BEDK) göndermek durumundadırlar. BEDK, kamu kurum ve kuruluşlarından gelen raporları değerlendirerek bir genel rapor hazırlar. Genel rapor, kamu kurum ve kuruluşlardan gelen raporlarla birlikte TBMM Başkanlığına her yıl nisan ayının sonuna kadar kamuoyuna açıklanmaktadır. (Anameriç, 2004: 177) Ayrıca BEDK, her yıl için bir genel değerlendirme ve genel rapor olmak üzere iki farklı rapor yayınlamaktadır. Söz konusu bu raporlarda; bilgi edinme başvurusu toplamı, olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvurular, kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurular, reddedilen başvurular toplamı, gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurular, diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen başvurular, başvurusu reddedilenlerden yargıya itiraz edenlerin toplam sayısı gibi veriler yer almaktadır. Bu raporlarda yer alan veriler Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Başbakanlık ve bağlı kurumlar, Genelkurmay Başkanlığı, bakanlıklar ve onlara bağlı valilikler, belediyeler, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği, yüksek yargı organları, yükseköğretim kurulu, Türkiye Barolar Birliği ve Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğü'nden oluşan diğer kurum ve kuruluşlar ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na yapılan bilgi edinme başvurularına ilişkin verilerin toplamından oluşmaktadır. (<http://www.bedk.gov.tr/genel-raporlar.aspx>) Örneğin 2004 yılında, Adalet Bakanlığı'na 2256 başvuru yapılmış olup, bunlardan 892'si olumlu, 217'si kısmen olumlu cevaplanmıştır. Ayrıca 799'u reddedilmiş, 334'ü başka kurumlara yönlendirilmiş ve 14 başvuru da gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanma yoluyla cevaplanmıştır. (Çiçek, 2006: 19-20)

Tablo 1: 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 2004-2010 Yılları Arasındaki Uygulanışına İlişkin Veriler

YIL	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısı ve toplama oranı (%)	347.959 %88,5	542.364 %86,5	746.999 %86,4	751.089 %79,9	947.428 %86,2	947.637 %86,8	1.098.870 %81,2
Kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuru sayısı ve toplama oranı (%)	13.648 %3,4	21.712, %3,4	38.092 %4,4	108.530 %11,5	51.730 %4,7	53.300 %4,9	75.925 %5,6
Reddedilen başvuru sayısı	20.474	54.234 %8,6	69.199 %8	70.378 %7,4	81.466 %7,4	84.723 %7,5	89.749 %6,6

ve toplama oranı(%)	%5,2						
Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuru sayısı ve toplama oranı(%)	3.571 %0,9	5.979 %1	9.617 %1,1	8.151 %0,8	5.424 %0,5	3.504 %0,3	8.427 %0,6
Başvurusu reddedilenlerden yargıya itiraz edenlerin sayısı ve toplama oranı(%)	Veri yok	311 %0,04	539 %0,06	554 %0,05	424 %0,03	745 %0,06	716 %0,05
Toplam başvuru sayısı	395.557	657.961	864.616	939.920	1.099.133	1.091.589	1.353.620
Valiliklere yapılan başvuru sayısı (toplam başvuru sayısı içinde sayılmışlardır)	Veri yok	195.900	265.799	222.249	332.154	289.425	435.242
Belediyelere yapılan başvuru sayısı (toplam başvuru sayısı içinde sayılmışlardır)	Veri yok	60.520	64.894	102.165	60.775	61.005	74.885
Diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen başvuru sayısı	9.695	31.172	58.093	58.522	78.227	72.080	93.203

Kaynak: Tablo 1 Başbakanlık Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun resmi web sitesindeki (<http://www.bedk.gov.tr/genel-raporlar.aspx/>, 21.07.2011) raporların incelenmesi suretiyle oluşturulmuştur.

Tabloda yer alan verileri kısaca ele almak yerinde olacaktır:

- Bilgi edinme ye yönelik toplam başvuru sayısının 2004 yılı (395557) ile 2008 (1099133) arasında sürekli artan bir eğilim izlediği 2009 yılında ise 1091589 kişinin bilgi edinme hakkını kullanmak üzere başvurması ile kısmi bir gerilemenin olduğu, bununla birlikte 2010 yılında (1353620) tekrar artan bir grafik izlediği görülmektedir. Bu rakamlardan hareketle vatandaşların bürokratik kurum ve kuruluşların ve dolayısıyla devletin icraat ve faaliyetlerine yönelik ilgi düzeylerinde yukarıya doğru doğrusal bir eğilim sahibi olduklarını söylemek mümkündür. Bu tablonun oluşmasında toplumun giderek sorgulama, hesap sorma, denetleme ve dahil olma gibi demokratik değerlere daha çok sahip olması ve bu değerleri daha çok içselleştirmesinin etkisinin olduğunu ifade etmek mümkündür. Bununla birlikte devletin 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve kanunun kapsamını genişleten 17/11/2005 tarihli ve 5432 sayılı Kanun ve 12 Eylül 2010 tarihli Anayasa

Değişikliği gibi yapısal düzenlemelerle kendini daha şeffaf hale getirme noktasında daha istekli davranmasının rolü göz ardı edilmelidir.

- Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısı ise 2004 (347959) ile 2010 (1098870) yılları arasında sürekli artan bir eğilim sergilemiştir.
- Kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuru sayısı 2004 yılında 13,648 iken bu sayının 2005 yılında 21712 başvuru, 2006 yılında 38092 başvuru ve 2007 yılında 108.530 başvuruya yükseldiği 2008 yılında 51370'e gerilediği daha sonra 2009 yılında 53300'e yükseldiği ve 2010 yılında 75925'e ulaştığı görülmektedir.
- Reddedilen başvuru sayısının toplam başvuru sayıları içindeki oranları arasında yıllara göre bir düzenlilik olduğu gözlemlenmektedir. Öyle ki 2004 yılında toplam başvuru sayısının %5,2'si reddedilmiştir. Bu oran 2005 yılında %8,6'ya yükselmiş, 2006 yılında %8'e ve 2007 yılında %7,4'e gerilemiş, 2008 yılında %7,4 olarak devam etmiş, 2009 yılında küçük bir artışla %7,5'a yükselerek 2010 yılında %6,6'ya gerilemiştir. Reddedilen başvuruların toplam başvurular içindeki 7 yıllık ortalamasının ise %7,3 olduğu görülmektedir.
- Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuru sayısı 7 yıllık uygulama içinde en düşük değer olarak 2010 yılında toplam başvuruların %0,6'sını ve en yüksek değer olarak 2006 yılında toplam başvuruların %1,1'i oluşturmaktadır. Bu verilerden hareketle gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuru sayısının genel toplam içinde oldukça küçük bir oran teşkil ettiğini ifade etmek mümkündür.
- 2004 yılında başvurusu reddedilenlerden hiçbirisi yargıya itiraz etmemiştir. Bununla birlikte 2005 yılında 311, 2006 yılında 539, 2007 yılında 554 ve 2008 yılında küçük bir düşüşle 424, 2009 yılında ise 745 ve 2010 yılında 716 kişinin Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun ret kararına yönelik olarak yargıya itiraz ettiği görülmüştür. Bu rakamlardan hareketle vatandaşların hak arama noktasında giderek artan bir duyarlılığa sahip oldukları görülmektedir.
- Vatandaşların büyük bir kısmının bilgi edinme haklarını valilikler ve belediyeler gibi yerel yönetim organları kanalıyla kullanma eğiliminde olmaları diğer bir dikkat çekici bulgudur. (2004 yılına dair veri yoktur.) 2005 yılında 195900 kişi valiliklere bilgi edinme başvurusu yapmıştır. Bu sayı 2010 yılında 435242 başvuruya ulaşmıştır. Yine benzer bir şekilde 2005 yılında 60520 vatandaş belediyelere bilgi edinme başvurusunda bulunurken bu rakam 2010 yılında 74885'e yükselmiştir. Bu veriler de bize göstermektedir ki, ülkemizde vatandaşların özellikle

yerel karar alma süreçlerinin işleyişine yönelik ilgi düzeyleri ve söz konusu süreçlere dâhil olma istekleri giderek artmaktadır.

SONUÇ

Siyasal ve yönetsel olarak kendini gösteren "hesap verme" kavramı olarak oldukça geniş bir içeriğe sahiptir. Yukarıda da değinildiği üzere hesap verme kavramını tanımlama çabaları içinde, kendisinden başka bir otoriteye karşı açıklamada bulunma, görevlilerin performansının ölçülmesi, açıklanması, üzerine alınan sorumlulukların nasıl yerine getirildiği bilgisinin halkla paylaşılması ve hepsinden önemlisi kamunun yani halkın kamu hizmeti sunanları değerlendirmesi ve bu hizmeti sunanların buna hazır ve açık olmaları gibi birtakım noktalar öne çıkmaktadır. Hesap verme kavramı ile birlikte anılan diğer bir kavramda şeffaflıktır. Adından da anlaşıldığı üzere şeffaflık kamu yönetiminin, siyasetçilerin yönetsel ve siyasal kurumların daha açık bir ifade ile devletin icracı organlarının, idarenin fiil ve işlemlerinin halk tarafından izlenebilmesini, takip edilerek, kontrol edilebilmesini ifade etmektedir. Şeffaflığın yaşama geçirilmesinde hesap verebilirlik ve bu doğrultuda bilgi edinme bir ön şart olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcı bir demokrasinin ön şartı olarak da ifade edilen yönetimin şeffaflığı ilkesi ancak bilgi edinmenin yasal bir korunma içine alınması ile tesis edilebilecektir.

Günümüzde kamu hizmeti alımında vatandaş kavramının yerini "müşteri" kavramının almış olması, ülkemizde kamu yöneticiliğinin doğasında, hesap verme, denetime açık olma, hizmeti alanlara bilgi verme noktasında yapısal değişimlerin ortaya çıkışına öncülük etmiştir. Bu bağlamda Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, dünya çapında meydana gelen değişimlerin ortaya çıkardığı yeni yaklaşımların ve Avrupa Birliği süreci ile önem kazanan şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin yerleştirilmesinin bir ayağı olarak ortaya çıkmıştır. 2003 yılında yürürlüğe giren Kanun, Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik yardımıyla uygulanmaktadır. Kanunun yürürlüğe girişini takip eden dönemde 2005'te 5432 sayılı yasa ile yapılan iyileştirmeler ile Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun kapsamı genişletilmiştir. Ayrıca 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasanın 74. maddesinin başlığı "VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı" olarak değiştirilerek madde metni bilgi edinme hakkını güvence altına alacak şekilde değiştirilmiştir.

4982 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden günümüze kadar geçen sürede kanunun uygulamasına ilişkin öne çıkan bir takım noktalar vardır. Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuruların devamlı artan bir trend izlediğini, benzer şekilde kısmen olumlu cevaplanarak kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuruların sayısında, gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya ayrılarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvurularda ve başvurusu reddedilenlerden yargıya itiraz edenlerin sayısının yedi yıllık uygulamada yukarı doğru bir eğim sergilediğini ifade etmek mümkündür. Özellikle TBMM'nin yayınladığı raporlardan ve Başbakanlık Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun yıllık raporlarından bilgi

edinme hakkını kullananların sayısının her geçen gün arttığı anlaşılmaktadır. Benzer bir şekilde bilgi ya da belge talep edenlerden başvurusuna ret cevabı verilenlerden yargıya başvurma yoluna gidenlerin oranı her geçen yıl artmaktadır. Bilgi edinme başvurusu reddedilenlerin genel başvurular içindeki oranının yedi yıllık ortalaması yukarıda da değinildiği üzere %7,3'tür. Bu oranın 2009 yılından sonra düşme eğilimi göstermesi (2009 yılında %7,5 ve 2010 yılında %6,6) ise dikkat çekici bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum eksiklikler yaşansa da, 2003 yılında yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun uygulamasında giderek olumlu yönde ilerlemelerin kaydedildiğini ortaya koymaktadır.

Yönetmel ve siyasal erkin giderek daha demokratikleştiği ve kendini yönettiklerinden koruma ve gizleme eğilimini terk ettiği, diğer bir ifade ile siyasal yönetmel sistemin şeffaflaşarak kendini denetime açtığı ülkemizde bu yönetim tercihinin en temel göstergesi bilgi edinme hakkının kullanımında keyfilikten uzak kurumsal bir yapının tesis edilmesi olacaktır. Bu doğrultuda anayasal ve yasal altyapısının hali hazırda tesis edildiği, bilgi edinme hakkının ülkemizde giderek yaygınlaşması son derece olumlu bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONNOTLAR

(1) Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayşegül Tansen, "Bilgi Edinme Hakkının Evrensel İlkeleri", Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Uluslararası Konferansı Konferans Tutanakları, 18 Ekim 2005, TESEV Yayınları, Ankara, 2006, s. 58-61; Bilgi Edinme Hakkı Değerlendirme Raporu, Türkiye Ekonomik Ve Sosyal Etüdler Vakfı Yayınları, 2004, s. 5-12.

(2) İl Han Özay, saydamlığın sağlayacağı Yönetimde Demokrasi kendi deyimiyle Günışığında Yönetim'in üç unsuru olduğunu ifade ediyor. Bunlar; idarenin karar alma mekanizmasının önceden belli bir usule bağlanması, idarenin karar almak üzere yaptığı toplantılara isteyenin "yetkili olarak" katılmaya hakkının olması ve bilgi edinme özgürlüğüdür. İl Han Özay, "Günışığında Yönetim", Politik Yozlaşma ve Şeffaf Yönetim Sempozyumu, DEÜ İİBF Maliye Bölümü, 14-15 Nisan 1994, İzmir, s. 143.

(3) 17/11/2005 tarihli ve 5432 sayılı kanunun 2. maddesiyle 4982 sayılı kanunun 14. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "16 ve 17 nci maddelerde öngörülen sebeplere dayanılarak" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

KAYNAKÇA

ACAR, M. and ÖZGÜR, H. (2003). Çağdaş Kamu Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

AKYÜZ, K. (2006). Kamusal Hesap Verebilirlik ve Medya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

AL, H. (2002). Bilgi toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi, Bilimadamı Yayınları, Ankara.

- ANAMERİÇ, H. (2004). "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Kurumsal Bilgi Yönetimi İlişkisi", *Bilgi Dünyası*, 5 (2): 168-186.
- ATİYAS, İ. and SAYIN, S. (2000). *Kamu Maliyesinde Saydamlık*, TESEV Yayınları, İstanbul.
- AYDIN, A. H. (2009). *Türk Kamu Yönetimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- BALCI, A. (2003). "Kamu Yönetiminde 'Hesap Verebilirlik' Anlayışı", *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar-Sorunlar, Tartışmalar, Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları*, BALCI vd. (Eds.), Seçkin Yayınları, Ankara.
- BARRETT, P. (2000). "Balancing Accountability and Efficiency in a More Competitive Public Sector Environment", *Australian Journal of Public Administration*, 59 (3): 58-71.
- BERKARDA, K. (2005). 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (BEK) ve Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmelik (BEY) İçin Kullanma Kılavuzu, http://www.tesev.org.tr/etkinlik/b_edinme_klavuz_kbekarda_28ocak.php/, (17.12.2006).
- BERTELLI, A. M. (2004). "Strategy and Accountability: Strucyural Litigation and Public Management", *Public Administration Review*, 64 (1): 28-42.
- BERTELLI, A. M. and LYNN, L. E. (2003). "Managerial Responsibility", *Public Administration Review*, 63 (3): 229-268.
- ÇİÇEK, C. (2006). "Açılış Konuşması", *Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Uluslararası Konferansı Konferans Tutanakları*, 18 Ekim 2005, TESEV Yayınları, Ankara.
- EKEN, M. (2005). "Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru", *Amme İdaresi Dergisi*, 38 (1): 113-130.
- ERYILMAZ B. (2005). *Kamu Yönetimi*, Erkam Matbaası, İstanbul.
- FORRER, J., KEE, E. J., NEWCOMER, E. K. and BOYER, E. (2010). "Public-Private Partnerships and the Public Accountability Question", *Public Administration Review*, 70 (3): 475-484.
- İÇİMSOY, A. O. (1996). "İdari belgelere Erişim Hakkı: Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunları", *Bilgi Edinme Özgürlüğü*, Y. Tonta, A. Çelik (yayına haz.), Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara.

- KELLY, J.M. (2007). "The Accountability Trap", *National Civic Review*, (Fall): 46-51.
- MCCANDLESS, H. E. (2003). "Public Accountability and Disclosure Activism", *Journal of Public Accountability*, <http://www.centreforpublicaccountability.org/table-of-contents/>, (07.07.2011).
- MOON, M.J. (2003). "Juggling and Serving Accountably: Panorama and Normative Synthesis on Public Service", *Public Administration Review*, 63 (6): 734-737.
- ODER, B. (2006). "Bilgi Edinme Hakkının Sistem İçindeki Yeri", *Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Uluslararası Konferansı Konferans Tutanakları*, 18 Ekim 2005, TESEV Yayınları, Ankara.
- OTT, J.S. and DICKE, A.L. (2001). "Challenges Facing Public Sector Management in an Era of Downsizing, Devolution, Dispersion and Empowerment-and Accountability?", *Public Organization Review*, 1 (3): 321-339.
- ÖRNEK A. (1994). *Kamu Yönetimi*, Meram Yayıncılık.
- ÖZAY, İ. H. (1994). "Gün Işığında Yönetim", *Politik Yozlaşma ve Şeffaf Yönetim Sempozyumu*, DEÜ İİBF Maliye Bölümü, 14-15 Nisan, İzmir.
- ÖZER, M. A. (2005). *Yeni Kamu Yönetimi, Teoriden Uygulamaya*, Platin Yayıncılık, Ankara.
- PAGE, S. (2004). "Measuring Accountability for Results in Interagency Collaboratives", *Public Administration Review*, 64 (5): 591-606.
- PARLAK, B. (2011). *Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar*, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.
- PLANT, F. J. (2011). "Carl J. Friedrich on Responsibility and Authority", *Public Administration Review*, 71 (3): 471-482.
- ROBERTS, N. C. (2002). "Keeping Public Officials Accountable Through Dialogue: Resolving The Accountability Paradox", *Public Administration Review*, 62 (6).
- ROMZEK, B. S. (2000). "Dynamics of Public Sector Accountability in an Era of Reform", *International Review of Administrative Sciences*, 66 (1): 21-44.
- SÖZEN, S. (2005). *Teori ve Uygulamada Yeni Kamu Yönetimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

TANSEN, A. (2006). "Bilgi Edinme Hakkının Evrensel İlkeleri", Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Uluslararası Konferansı Konferans Tutanakları, 18 Ekim 2005, TESEV Yayınları, Ankara.

WEBER, E. P. (1999). "The Ouestion of Accountability in Historical Perspective", Administration & Society, 31 (4): 451-494.

YILMAZ, A. and ÖKMEN, M. (2004). Kamu Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.

YÜKSEL, A. (2005). "Bilgi Edinme Hakkı ve 4982 Sayılı Kanun", İdarecinin Sesi, 112 (Eylül-Ekim): 19-24.

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (BEHK).

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmelik (BEY).

Bilgi Edinme Hakkı Değerlendirme Raporu (2004), Türkiye Ekonomik Ve Sosyal Etüdler Vakfı Yayınları.

http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.doc/, (22.07.2011).

<http://www.bedk.gov.tr/genel-raporlar.aspx/>, (21.07.2011).

<http://forgingcivictrust.org/>, (07.07.2011).

<http://www.accountabilitycircle.org/whyweneed.html/>, (07.07.2011).

<http://www.centreforpublicaccountability.org/>, (07.07.2011).